

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Jesusa Zabala Aramendi

*Legazpi,
Gipuzkoa
(1923-2013)*

Aurkibidea

Biografia

Legazpiko Korta auzoko Zaldutxiki baserrian jaio zen 1923an. Ama bertakoa zuen, eta aita Agiñakoa; lau anai-arrebaren artean, hirugarrena da bera. Umetatik hasi zen baserriko lanetan; eta, goizero, eskola aurretik, esne-saltzera joaten zen Elortza jauregira. Eskolan Legazpin ibili zen. Elortza paper-lantegian aritu zen lanean, eta hango kontuak kontatzen ditu, besteak-beste. Korta azpikoa baserrira ezkondu zen eta hiru seme-alaba izan zituen.

Zintak

LGA-045

- **Proiektua:** Legazpiko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Otegi, Aitziber
- **Data:** 2010-07-13
- **Iraupena:** 78 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Oruesagasti, Ainitze

Pasarteak

1. Elortza jauregira esnea ematera

- **Erref:** LGA-045/003
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:03:48. **Bukatu:** 00:06:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Zaldutxiki baserrian, esne-behiak zituzten, eta Legazpin saltzen zuen esnea. Jesusa Elortza jauregira joaten zen esnea partitzera; egunean bi alditan ere joandakoa da esnea ematera. 16 urte inguruan eraman zuen esnea jauregira. Oinez joaten zen herrira, 20 litroko marmidak hartuta.

2. Behiak jeztea

- **Erref:** LGA-045/004
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:06:32. **Bukatu:** 00:07:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Jesusak behiak jezten zituen. Behiak jezterakoan zer gorabehera izaten ziren kontatzen du.

3. Zaldutxiki baserrria eta inguruak

- **Erref:** LGA-045/006
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:07:57. **Bukatu:** 00:09:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak
- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak

Laburpena:

Zaldutxiki baserri zaharra zen, eta Jesusaren familia erreterot gisa bizi zen bertan. Baserritik aurrera joanda, treneko kaxeta bat zegoen, eta trena baserritik gertu pasatzen zen. Bideak ere baziren baserri inguruan. Auzoko baserriak aipatzen ditu: Mantxokola, Goitiei, Mendizabal...

4. Santa Luzi egunean errenta ordaindu

- **Erref:** LGA-045/007
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:09:35. **Bukatu:** 00:10:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Zaldutxiki baserriko nagusia Idiazabalgoa zen, eta Santa Luzi egunean ordaindu behar izaten zioten errenta. Jesusaren aita joaten zen ordainketa egitera; dirutan ordaintzen zuten.

5. Behien kulpak, itulariak

- **Erref:** LGA-045/008
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 00:10:34. **Bukatu:** 00:12:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Eskola garaian, "piper" ugari egiten omen zuen baserrian lan egin behar izaten zuelako; itulan aritu behar izaten zuen. "Behien kulpak itulariak izaten" zituela dio. Baserriko tresnak aipatzen ditu: uztarria, sardea, area, alperra... Area erabiltzen zuten alperrari karga ipintzeko. Alperra, berriz, zokorrak apurtzeko erabiltzen zen.

6. Uztarria lotzea

- **Erref:** LGA-045/009
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:12:05. **Bukatu:** 00:13:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Umea zela, behiak nola uztatzen zituen kontatzen du. Udazkenean, aita basoan garotan zela, Jesusak bakarrik uztartzen zituen behiak. Etxeko atarian egoten zen egurrari "trangeroa" esaten zioten; haren kontra jartzen zuen uztarria, eta behiak lotzen zituen. Gero, behi-parea hartuta basora joaten zen gurdia jasotzera. Gurdia kargatu eta etxeratutakoan ere lanean jarraitu behar izaten zuen.

7. Gurdia

- **Erref:** LGA-045/010
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:13:18. **Bukatu:** 00:13:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak

Laburpena:

Baserrian zeukaten gurdiak burdinazko gurpilak zituen. Bide txarrak izaten ziren; harri libre asko izaten zen. Gurdia hartuta basora joan ohi zen aitari garoa kargatzen laguntzera.

8. Zuhatzak, garoa pilatzeko

- **Erref:** LGA-045/011
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:13:48. **Bukatu:** 00:15:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Garoa erabiltzen zuten ganaduari azpiak egiteko. Basotik ekarritako garoa zuhazzetan pilatzen zuten. Zuhatzak urrian egiten ohi ziren, eta nola egiten zituzten azaltzen du.

9. Egurra eta beheko sua

- **Erref:** LGA-045/013
- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 00:15:15. **Bukatu:** 00:16:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:

Jesusaren aita egurretan ibiltzen zen basoan. Baserrian, beheko sua zuten; gero, jarri zuten ekonomika. Ez zitzaion beheko sua gustatzen; ontzi guztiak erori egiten omen ziren.

10. Hika, zuka eta berorika

- **Erref:** LGA-045/016
- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 00:18:51. **Bukatu:** 00:20:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Berorika
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

Etxean, euskaraz egiten zuten. Gurasoekin zuka hitz egiten zuten. Gurasoek seme-alabei hika hitz egiten zien, eta anai-arreben artean ere hika hitz egiten zuten. Apaizari eta medikuari berorika hitz egiten behar izaten zitzaion. Apaizaren aurrean, gizonezkoek txapela kendu behar izaten zuten.

11. Elortzaneko paper-lantegia

- **Erref:** LGA-045/019
- **Iraupena:** 0:03:02. **Hasi:** 00:21:51. **Bukatu:** 00:24:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Urola Goierriko lantegiak
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:

Elortzaneko paper-lantegian lanean aritu zen denbora batez, ezkondu zen arte. Elortza jauregira esnea ematera joaten zen, eta harreman horren bidez lortu zuen lana paper-lantegian. Zer lan egiten zuen azaltzen du.

12. Militarrentzako oiloak hil behar

- **Erref:** LGA-045/025
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:29:57. **Bukatu:** 00:30:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

<p>Gerra denborako oroitzapenak. Militarrek Cara al Sol kantatuz trenaren karriletik goitik behera jaisten ziren. Jesusaren familia handik gertu bizi zenez, militarrek etxera joan eta jana konfiskatzen zien. Oiloak hil eta jakia prestatu behar izaten zien.</p>

13. Militarrek Legazpin sartu zirenekoa

- **Erref:** LGA-045/026
- **Iraupena:** 0:00:42. **Hasi:** 00:30:58. **Bukatu:** 00:31:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:

Militarrak Arrasate aldetik sartu ziren Legazpin. Zaldutxiki baserriko leihoetan koltxoia jarri zituzten, ez zedin tirorik sartu. Menditik jaitsi eta tren karriletik joaten omen ziren kantuan.

14. Aita trenbide azpiko zubian gordeta

- **Erref:** LGA-045/028
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:32:24. **Bukatu:** 00:33:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerra denborako oroitzapenak. Tiroak izaten zirenean, ihes egiten zuten ahal zuten tokira. Hala ere, aita atxilotuko ote zuten beldurrez egoten ziren. Soldaduak inguruetan ikusten zituztenean, Jesusaren aita trenbide azpiko zubian ezkutatzen zen; behin, soldaduak agertu zitzaizkion. Etxetik tiro hotsak entzun zituzten, baina aitari ez zitzaion ezer gertatu.

15. Zortzi egunerako ogia eta errazionamendua

- **Erref:** LGA-045/031
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:33:56. **Bukatu:** 00:34:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Garia
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Ogia labesuan egiten zuten. Zortzi egunerako ogia izaten zen; "zortzigarren egunerako hortz onak behar izaten ziren". Errazionamenduko ogiaz hitz egiten du. Hasieran, ogi marroi bat ematen zien; asko papurtzen zen. Gero, ogi beltza egiten hasi ziren, eta bestea baino hobea zen. Errazionamenduko ogia zahiarekin egiten zen.

16. Labesua eta ogia

- **Erref:** LGA-045/033
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:34:58. **Bukatu:** 00:37:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Garia
- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak

Laburpena:

Ogia nola egiten den azaltzen du. Pago-egurra erabiltzen zuen labesurako, brasa egiten zuelako. Labesua arbi hostoekin garbitzen zen. Ogia "eromaian" (ore-mahaian) gordetzen zuten.

17. Jatorduetako jakiak, etxeak

- **Erref:** LGA-045/035
- **Iraupena:** 0:00:34. **Hasi:** 00:37:17. **Bukatu:** 00:37:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Jatorduetan zer jaten zuten aipatzen du. Jakiak etxeak izaten ziren: patata, arrautzak, indabak, esnea, ogia...

18. Morokila

- **Erref:** LGA-045/036
- **Iraupena:** 0:00:37. **Hasi:** 00:37:51. **Bukatu:** 00:38:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artoa
- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak

Laburpena:

Morokila nola egiten den azaltzen du.

19. Haragia eta txerrikia

- **Erref:** LGA-045/038
- **Iraupena:** 0:00:32. **Hasi:** 00:38:31. **Bukatu:** 00:39:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Lehen, ez zen gaur egun adina haragi jaten. Txerriak urte guztian izaten zen baserrian. Urtean, txerri bat hiltzen zuten.

20. Txerri-hiltzea eta txerriak

- **Erref:** LGA-045/039
- **Iraupena:** 0:03:12. **Hasi:** 00:39:03. **Bukatu:** 00:42:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Txerri-hiltzeari buruz hitz egiten du. Gizon bat ibiltzen zen baserriaz baserri txerri-hiltzen. Egindako lanetatik hainbesteko bat ordaintzen zitzaion. Txorizak oliotan sartzen zituzten, kontserbatzeko. Txerri-odolkiak auzoan banatzeko ohitura zuten. Txerriak kontserbatzeko harrizko txerri-askan gordetzen zuten, gatzetan. Gero, txerriak lehertzeko piper-hautsa ematen eta zintzilika jartzen zuten.

21. Igandetako bazkaria eta gozoa

- **Erref:** LGA-045/041
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:42:26. **Bukatu:** 00:43:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Gozo gutxi jaten zuten: aldian behin, arroz-esnea izaten zen. Igandetan, garbantzua txorizoarekin jaten zuten. Etxean, lau anai-arreba eta gurasoak ziren; mahaian, bakoitzak bere platera izaten zuen.

22. Zumarragara, zinera

- **Erref:** LGA-045/043
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:43:40. **Bukatu:** 00:44:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:

Gazte garaian, auzoko lagunekin ateratzen zen. Zumarragara joaten zirenean; oinez egiten zuten joan-etorria. Zumarraga "beti gehixeago" izan dela dio. Zumarragako zinera joaten ziren; tranbia egonagatik oinez bueltatu behar izaten zuten zinea bukatu ondoren ez zelako besterik egoten.

23. Sokasaltoan, txirikiletan eta tortoloxetan

- **Erref:** LGA-045/045
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:45:44. **Bukatu:** 00:47:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Ume garaiko jolasak: sokasaltoan, txirikiletan, tortoloxetan... Txirikiletan nola jolasten den kontatzen du: "kalderon, jo eta bertan egon!". Tortoloxetan nola jolasten den azaltzen du.

24. Santamañako erromeria, dantza eta alpargatak

- **Erref:** LGA-045/046
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:47:50. **Bukatu:** 00:49:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Erromeriatan, filarmonika eta "txanbolina" (txistua eta danbolina) izaten zen. Amorratua zen dantza sueltoan egiten. "Santamañako" (Santa Marinako) erromeriara alpargatekin joaten ziren. Alpargatei pasta zuri bat ematen zien, kare antzekoa. Euria egiten zuenean, "hura txokolatea hura" egiten zena.

25. Dena bekatu

- **Erref:** LGA-045/049
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:49:31. **Bukatu:** 00:51:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Lehen dena bekatu zen: "agarrauan" dantza egitea, gona altxatzea... Beti izaten zen norbait erromeria zaintzen.

26. Bezperetara, derrigorrez

- **Erref:** LGA-045/050
- **Iraupena:** 0:00:28. **Hasi:** 00:51:17. **Bukatu:** 00:51:45

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

Arratsaldetan, bezperetara joan behar izaten zuen; arrosarioa errezatzen. Derrigorrez joan behar izaten zuen, bestela ez zioten kalera irteten uzten.

27. Brinkolara, mezara

- **Erref:** LGA-045/052
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:51:56. **Bukatu:** 00:53:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

Brinkolara joaten ziren mezara. Jesusaren aurrekoak Aztiriara joaten omen ziren, baina berak ez du hori gogoratzen. Goizeko sei eta erdietako mezara joaten ziren.

28. Eskoteak, goma motzak eta prakak

- **Erref:** LGA-045/057
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:55:07. **Bukatu:** 00:56:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Jesusaren gazte garaian, ezin zen edozein arropa jantzi. Eskoteak, goma motzak, prakak... galarazita zeuden neskentzat, dena bekatu zen. Lehen, ez zuten pentsatzen apaizek prakak jantzen zituztenik.

29. Arropa garbitzea

- **Erref:** LGA-045/061
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:57:28. **Bukatu:** 00:59:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Lixiba nola egiten zen azaltzen du. Arropak errekan urberitzen zituen. Arropa jotzeko harri bat zuen erreka bazterrean, aitzak jarria. Arropa etxetik erreka eramateko, arropa-sarea erabiltzen zuen. Alanbrean esekitzen zituen arropak, ondo lehertzeko.

30. Argindarra baserrian

- **Erref:** LGA-045/062
- **Iraupena:** 0:00:28. **Hasi:** 00:59:31. **Bukatu:** 00:59:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Zaldutxiki baserrian argindarra zuten. Argi gabe geratuz gero, farola eta kandlekin moldatzen ziren. Ez zuten kinkerik erabiltzen.

31. Teila buru gainean jarrita

- **Erref:** LGA-045/070
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 01:11:13. **Bukatu:** 01:12:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

<p>Haurra jaio eta bi egunen barruan bataiatu behar izaten zen. Eta amak ezin zuen elizan sartu arte (eliza sartzea egin) etxetik atera, teilatu azpitik. Baratzera joateko, emakume batek buru gainean teila jarri zuela kontatzen du.</p>

32. Umeak, besoetan

- **Erref:** LGA-045/072
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 01:12:50. **Bukatu:** 01:13:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Haurrak zaindu eta hezi

Laburpena:

Lehen, umeak besoetan eramaten zituzten; izara batean bilduta. Sorora lanera joaten zirenean, umea manta gainean lagatzen zuten.

33. Ezkondu aurretik, dotrina galdetu

- **Erref:** LGA-045/076
- **Iraupena:** 0:00:34. **Hasi:** 01:14:18. **Bukatu:** 01:14:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

Ezkundu aurretik, dotrina ikasi behar izaten zuen. Gero, apaizarengana joan eta hark galdetu egiten zuen. Derrigorra zen ezkontzerako dotrina jakitea. Dotrina euskaraz ikasi zuen.

34. Arto-zuriketa eta arrosarioa

- **Erref:** LGA-045/078
- **Iraupena:** 0:00:26. **Hasi:** 01:16:33. **Bukatu:** 01:16:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Etxean, arrosarioa errezatzen zuten arto-zuriketan aritzen ziren bitartean. Lo hartzen zuenari, artoarekin jotzen omen zioten.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-08-31

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkarte
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com